

**Riksförbundet för utvecklingsstörda
barn, ungdomar och vuxna, FUB**

**YTTRANDE
2005-05-13**

**Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM**

Betänkandet SOU 2004:118, Beviljats men inte fått

Sammanfattning

Riksförbundet FUB välkomnar utredningens förslag och instämmer i de flesta av utredningens analyser, överväganden och förslag. Den offentliga makten i Sverige skall enligt Regeringsformen utövas under lagarna. När kommuner inte fullföljer uppgifter som Riksdagen ålagt dem genom lag hotas allvarligt medborgarnas rättssäkerhet. Inskränkningar i den kommunala självstyrelsen är inte eftersträvansvärda men nödvändiga om inte kommunerna tillförsäkrar sina medlemmar de rättigheter de har enligt lag och som det åligger kommunerna att verkställa.

FUB kan aldrig acceptera en sänkning av ambitionsnivån i de lagar som tillkommit för att ge stöd till människor med funktionshinder. Det är av yttersta vikt att Riksdagen förmår kommunerna att korrekt tillämpa Sveriges lagar. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, är en rättighetslag och Sveriges kommuner har att prioritera verksamhet enligt lagen framför annan verksamhet som inte är en skyldighet för kommunen att utföra. Kommunerna skall därför aldrig kunna hänvisa till att resursbrist är ett skäl för att inte verkställa en LSS-insats.

Avsnitt 11 Bättre handläggning av ärenden och avsnitt 19.1.3 Länsstyrelserna

Länsstyrelserna fyller en mycket viktig funktion som tillsynsmyndighet över bl.a. kommunernas LSS-verksamhet. Många statliga utredningar har den senaste tiden föreslagit utökat ansvar och fler uppgifter för länsstyrelserna på olika områden. Eftersom varje enskild utredning bara har ett kostnadstäckningsansvar för den egna utredningen saknas en helhetsbild av vad de olika utredningarnas förslag kommer att ställa för ökade krav på länsstyrelserna och vilka extra resurser som behövs. I ljuset av detta ter sig utredningens antaganden om att tilldelade medel räcker för att länsstyrelserna skall kunna utföra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt som orimliga. Länsstyrelserna har själva välkomnat fler arbetsuppgifter men samtidigt upplyst om att resurserna redan idag är knappa och att det inte är möjligt att förverkliga de olika utredningarnas förslag om inte en ökad tilldelning av medel görs. Med hänsyn till den viktiga roll som länsstyrelsen har som tillsynsmyndighet bör myndigheten tillförsäkras tillräckliga medel för att kunna sköta sina nya uppgifter med kontinuitet och kvalitet. En övergripande granskning av vad de olika utredningarnas förslag kommer att innebära bör därför snarast göras.

FUB anser i likhet med utredningen att även Socialstyrelsen fyller en viktig funktion för att ge kommunerna vägledning för verksamheten. Socialstyrelsen bör av Regeringen ges resurser för att

i ökad omfattning kunna tillhandahålla bl.a. allmänna råd och i övrigt initiera åtgärder som värnar enskildas tillgång till god kvalitet i insatser och ger kommunerna sakkunnig vägledning.

Vid handläggning av ärenden är det av avgörande betydelse att handläggaren ges möjlighet att oberoende av kommunens ekonomiska situation göra en självständig bedömning av den enskildes behov av en sökt insats. FUB har genom sin medlemsrådgivning uppmärksammat att handläggare i allt högre grad ser sig tvingade att följa av kommunen upprättade riktlinjer. I dessa riktlinjer begränsas regelmässigt den lagstadgade rätten till insatser och ofta sker det enligt vår erfarenhet med den dolda motiveringen att kommunens resurser är knappa. Handläggarens självständighet bör därför betonas ytterligare.

FUB har erfart att många handläggare i kommunerna saknar kunskap om innebörden av begreppet rättighetslag och att LSS på flera sätt skiljer sig från socialtjänstlagen när det t.ex. gäller medbestämmande över utformningen av insatserna, bedömningen av om behovet tillgodoses/kan tillgodoses på annat sätt samt när det gäller överklagande. Den relativt korta tid som under socionomutbildningen ägnas åt grundlagarna, förvaltningsrätten och exempelvis LSS (undantaget den särskilda inriktningen mot funktionshinder) är inte tillräcklig för att en handläggare skall kunna arbeta på ett rättssäkert sätt med den relativt komplicerade lagstiftning som bl.a. LSS är. Kompletterande utbildning för LSS-handläggare genom kommunens försorg skulle därför ge handläggarna kunskap om de *genom lagstiftaren givna* reglerna och riktlinjerna för handläggning av ärenden. Det skulle i sin tur stärka rättssäkerheten för den enskilde.

Avsnitt 12 och 15.4.1 Allmänna överväganden

FUB anser att kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet bör betonas ytterligare och att någon form av kontroll av att verksamheten utförs görs.

FUB anser att kommunernas planeringsskyldighet bör understrykas ytterligare. En aktiv planering av verksamheten ger framförhållning och en uppskattning av behovet av insatser i framtiden. Utan planering drabbas den enskilde hårt. Även med en kommun som har god framförhållning kan det dröja 16-18 månader mellan beslut och inflyttning i en gruppbostad. När det gäller bostadsplanering är det också stor skillnad om det är ett nytt bostadsområde eller ett befintligt. I ett befintligt område tar det minst den dubbla tiden om en planändring måste till. Detta är verklighet som alla politiker och tjänstemän känner till. Vårt krav är att det alltid skall finnas "byggklara" tomter eller fastigheter. Om kommunen brister i denna planering skall det beaktas vid bedömningen av varför verkställighet av ett beslut inte har skett.

Kommunen bör därför redan på *gymnasienivå* informera och planera tillsammans med den enskilde och anhöriga rörande insatser som eget boende och daglig verksamhet om sådana önskemål finns. Det gäller även om den enskilde inte planerar att flytta hemifrån direkt efter gymnasiet. Instrument som *individuell plan* bör i mycket högre utsträckning användas av kommunerna för att möjligheten till planering av verksamheten skall förbättras. Kommunens skyldighet enligt 15 § 7 LSS att *samverka* med handikapporganisationerna bör lyftas fram ytterligare. Det bör framhållas att en kommun inte uppfyller sin samverkansskyldighet genom att endast ha ett handikappråd. Riktad samverkan med berörda organisationer krävs också inför förändringar av verksamhet och planering för framtida behov.

Med tanke på de verktyg kommunen har till sitt förfogande bör utrymmet för kommunerna att hänvisa till att de inte kände till ett visst behov vara litet. En bristande planering när det exempelvis gäller behovet av bostad med särskild service bör påverka bedömningen av vad som är skäligen tid för verkställighet i samband med att en sanktionsavgift övervägs. Det samma gäller exempelvis avsaknad av en aktiv strategi för rekrytering av kontaktpersoner. Den praxis som håller på att utarbetas och som generellt godtar upp till ett års väntetid på bostad är inte acceptabel. En individuell prövning måste alltid göras där samtliga nu uppräknade faktorer vägs in.

I sammanhanget vill vi som ett positivt exempel framhålla den s.k. Växjö-modellen där kommunen som ett led i sin planering av framtida behov exempelvis tar fram tomter för byggandet av gruppboheter. FUB förväntar sig också att den nyligen av Regeringen tillsatta arbetsgruppen om insyn i bostadsförsörjningen skall leda till förbättringar för medborgare med funktionshinder.

Avsnitt 15.2 Rapporteringsskyldighet

För att kommunens styrande organ skall kunna åtgärda problem med icke verkställda beslut krävs att man känner till orsaken till varför beslut inte verkställs. Utan att inkräkta på enskildas integritet bör i rapporteringsskyldigheten till fullmäktige skälen till varför beslut inte har verkställts kunna redovisas på samma sätt som föreslås gälla för rapporteringsskyldigheten till länsstyrelsen. Det skulle kunna ske genom en sammanställning av skälen i stället för att ge en förklaring till varje enskilt fall. Detta kan i sin tur vara en god vägledning för kommunens uppsökande verksamhet och planering.

Avsnitt 15.4.2 Avgiftens storlek

FUB anser med hänsyn tagen till sanktionsavgiftens preventiva syfte att avgiften bör vara högre än vad kommunen skulle spara på att inte verkställa en insats. Utredningen har inte berört den faktiska och den ideella skada den enskilde och dennes familj lider när en kommun underlåter att verkställa en insats. Denna skada bör vägas in i bedömningen av hur hög sanktionsavgiften skall vara.

Utredningen anser att en sanktionsavgift kan sättas ned eller bortfalla om den enskilde fått ett *godtagbart* erbjudande om bostad som han eller hon tackat nej till. FUB anser att det bör uppmärksammas att LSS genom insatserna skall ge den enskilde *goda levnadsvillkor* och att insatserna skall vara anpassade till *mottagarens individuella behov*. Det bör därför vara avgörande vad den enskilde eller dennes ställföreträdare har för uppfattning om insatsen vid bedömningen av om ett godtagbart erbjudande givits av kommunen. Naturligtvis bör kraven som den enskilde ställer på insatsen vara i linje med vad lagen och förarbetena anvisar.

Avsnitt 16 Rekrytering av kontaktpersoner

FUB instämmer i utredningens överväganden. Vi vill framhålla kontaktpersonen som en mycket viktig insats för många av våra medlemmar. Kontaktpersonen bidrar till att bryta den isolering som många personer med utvecklingsstörning utsätts för.

Med hänsyn till den ideella karaktären på uppdraget som kontaktperson och insatsens betydelse önskar FUB ett klagande att ett uppdrag som kontaktperson inte skall påverka uppdragstagarens rätt till sjukersättning eller medföra att personen inte längre står till

arbetsmarknadens förfogande om denne är arbetssökande. Mot bakgrund av våra erfarenheter anser vi att denna fråga bör prioriteras i en fortsatt beredning.

Avsnitt 17 och 15.3.3 Straffansvar eller skadeståndsskyldighet...

FUB anser i likhet med utredningen att en uppföljning av de nya bestämmelserna skall ske. Skulle utredningens förslag inte förmå kommunerna att upphöra med lag- och domstolstrots bör lagstiftaren överväga att skärpa tjänstemännens och politikernas personliga ansvar för att gynnande beslut verkställs.

Utredningens spontana förslag att länsstyrelserna skulle ges en självständig rätt att överklaga avslagsbeslut ter sig som mindre väl genomtänkt. Det bör alltid vara upp till den enskilde eller dennes ställföreträdare att avgöra om ett beslut skall överklagas. Skälen till varför man inte vill överklaga ett beslut kan vara många och bör respekteras. Att länsstyrelsen däremot erbjuder den enskilde hjälp med att överklaga möter enligt vår uppfattning inte något hinder.

— — —

I detta ärende har kanslichef Ann-Charlotte Carlberg enligt uppdrag beslutat. FUB:s rättskommitté (förtroendevalda och förbundsjurist) har varit föredragande.

.....
Ann-Charlotte Carlberg
Kanslichef